

Kılıç Veysel (çev.). 2009. *Bilgi Sorunları ve Dil: Managua Dersleri*. İstanbul: BGST Yayınları.

Chomsky, N. 1988. *Language and Problems of Knowledge: The Managua Lectures*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

**Lütfiye Oktar
Murat Özgen
İzmir Ekonomi Üniversitesi**

Türkiye’de son yıllarda adından sık sık söz ettiren ABD’li ünlü dilbilimci Noam Chomsky, 1957 yılında yazmış olduğu *Syntactic Structures* (Sözdizimsel Yapılar) adlı eserini 1965 yılında *Aspects of the Theory of Syntax* (Sözdizim Kuramının Görünüşleri) adıyla kuramsallaştırmış ve dilbilimde devrim yaratmıştır. Dünyanın dört bir yanında dilbilim ve siyaset konuşmaları veren düşünürün Nikaragua’nın başkenti Managua’da yaptığı sabah konuşmaları kitaplaştırılmış ve 1988 yılında MIT Press tarafından *Language and Problems of Knowledge: The Managua Lectures* adıyla yayımlanmıştır.

Sözkonusu kitabın Türkçeye çevirisi ise 2009 yılında Veysel Kılıç tarafından yapılmış; *Bilgi Sorunları ve Dil: Managua Dersleri* başlığıyla BGST Yayınları tarafından okurlara sunulmuştur. Kitaptaki alana özgü terimlerin Türkçe karşılıkları ise Aslı Göksel’in kaleminden geçmiştir. Nuri Ersoy da kitabı yayına hazırlamıştır.

Managua Dersleri, 9 bölümden oluşmaktadır. Çevirmenin önsözü ile başlayan kitap, tartışmalarda kullanılan kavramların verildiği dizin ve sözlük bölümüyle sonlandırılmıştır. 234 sayfadan oluşan kitapta irdelenen konulara ilişkin örnekler İspanyolca verilmiş; bu örneklerden İngilizce ve Türkçe’ye sözcük aktarımı yapılmış; her İspanyolca örneğin ardından da İngilizce ve Türkçe çevirileri verilmiştir:

(I) Juan [habla inglés]
Juan [speaks English]
Juan [konuşur İngilizce]

‘Juan speaks English’
‘Juan İngilizce konuşur.’

Çevirmenin Önsözü bölümünde çevirmen, kitabın çevrilme sürecini ve çevrilme sürecinde yaşadığı sıkıntıları anlatmıştır. Önsöz’de ise Chomsky, Managua’da yaptığı konuşmaların içeriğini sunmuş, başkentin atmosferine kısaca değinmiştir.

Tartışmanın erevesi bölümünde beş dersin içeriği, tartışmaların dayandığı kuramsal ereve açıklanmıştır. Bunun için, dil araştırmalarına yönelen her insanın kendisine sorması gereken dört soru verilmiş ve kitap boyunca bu dört sorunun yanıtları aranmıştır:

- I. Bilgi sistemi nedir? İngilizce/İspanyolca ya da Japonca konuşan kişiinin zihninde/beyninde ne vardır?
- II. Bu bilgi sistemi zihinde/beyinde nasıl ortaya çıkar?
- III. Bu bilgi konuşmada (ya da ikincil bir sistemde, örneğin yazıda) devreye nasıl girer?
- IV. Bu bilgi sisteminin maddi temeli ve bu bilginin kullanımında işlevi olan fiziksel düzenekler nelerdir?

Bu bölümü takip eden ağdaş Dilbilimin Araştırma Programı bölümünde ise dilbilimin günümüzde kullandığı kuramlar, sorduğu sorular ve yaşadığı sorunlar ele alınmıştır. Yine bu bölümde evrensel dilbilgisinin ne olmadığından bahsedilmiş, ne olabileceği hakkında tartışmalar sunulmuştur. Evrensel dilbilgisinin yapı taşlarını oluşturan ilkeler ve değiştirgelerin anlamsal açıdan açıklamaları yapılmıştır. Bunun yanı sıra, dilbilimin temel araştırma alanlarından biri olan dil yetisi ele alınmış, dilbilim kuramı için dil yetisinin önemi tartışılmıştır.

Dil Yapısının İlkeleri I bölümünde Chomsky, zihnin karmaşık yapıları nasıl tasarladığını ve belirlediğini irdelemiştir. Bu bağlamda, Yönetme ve Bağlama Kuramı'na ait ilkelerden bağlama kuralı yoluyla tartışmasını sürdürmüştür. Aıkca bağlama kuralının tanımını yapıp onu tanıtılmaktan çok, Latin kökenli diller üstünden verdiği örneklemler yoluyla dönüşlü adılların gönderimde buldukları öncüllerinden söz etmiştir. Bu bölümün sonunda da dil yapılarındaki boş ulamlara değinmiş, böylece bir sonraki bölümün konusuna hazırlık yapmıştır:

- (II) Juan se [afeita iz]*
 Juan self-shaves.
 (Juan kendi-tıraş.eder)
- “Juan shaves himself.”
 (Juan kendini tıraş eder.)

Dil Yapısının İlkeleri II adlı bölümde, yukarıda adı geçen boş ulamlardan söz edilmiştir. Boş zne değiştirgesine yönelik örneklemler sunulmuş, farklı dillerin bu değiştirgeye bakış açıları açıklanmıştır. Bunun yanısıra, dil yapılarının ayrıntılı çözümlemeleri yapılmadan tümce sınırları ve tümceleri oluşturan beklemler tartışılmıştır. Verilen rneklemler üstünden dilin, ad beklemlerine durum yüklemesini sağlayan koşulları açıklayan Durum Kuramı'ndan söz edilmiştir. Evrensel dilbilgisinin ilkeler ve değiştirgelerinden bahsedilmiş; dillerin aslında ortak bir dilbilgisine sahip olduklarına yönelik savunu bu son iki bölüm aracılığıyla desteklenmeye çalışılmıştır. Örneğin,

* iz ile gösterilen bölüm tümcedeki boş ulamı göstermektedir.

(III)'te ADIL adı verilen ulam, her dilde çekimsiz yantümcelerin eylemlerinin edici konumuna yerleşir ve sessel içeriği olmadığı için sesletilmez:

- (III) Juan no manadaba [*ADIL* concernos mejor a nostoros mismos].
 Juan us-asked [*ADIL* to-know-us better to ourselves].
 (Juan bizden rica.etti [*ADIL* tanımak-bizi daha.iyi *ilgeç* kendimiz].)

“Juan asked us to know ourselves better.”

(Juan bizden kendimizi daha iyi tanımamızı rica etti.)

Geleceğe Bakış: Zihnin İncelenmesindeki Beklentiler bölümünde dil araştırmalarının izlediği yol Platon ve Descartes'ın düşünceleri çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra dil ediniminin fizyolojik özelliklerinden bahsedilmiş, dil edinimi kuramlarının hala açıklayamadığı birtakım durumlardan söz edilmiştir. Bu bağlamda, dil edinimi sürecinde çocuğun kuralları zihninde nasıl oluşturduğunun ve parametreleri nasıl sabitlediğinin tam anlamıyla açıklanamadığı örneği üzerinde durulmuştur.

Tartışmalar bölümü ise, kitabı okuyan her kesimden insanın aklına takılabilecek soruların ve yanıtların bulunduğu bir kısımdan oluşmaktadır. Bu bölümde Chomsky, yaptığı konuşmaların ardından dinleyicilerce sorulan sorulara yanıt vermeye çalışmıştır.

Son bölüm olan Dizin ve Sözlük'te de ise kitapta kullanılan her kavram ve terimin İngilizce karşılıkları ve kitapta geçtikleri sayfalar verilmiştir.

Bilgi Sorunları ve Dil, dil edinimi ve dilbilimin temel kavramlarından başlayıp bu alanlara yönelik sorulara günümüzde verilen yanıtları tartışarak gelecekteki araştırmalara öneriler sunmaktadır. Dilbilim araştırmalarının izlediği bilimsel çerçeveyi felsefi bağlamda ele alan ve tartışmaların örneklerle zenginleştirildiği bu kitap, dil konusuyla ilgilenen her kesimden insanın rahatlıkla okuyabileceği bir kitaptır.

Kaynakça

- Chomsky, N. (1982). *Some Concepts and Consequences of the Theory of Government and Binding*. MIT: MIT Press.
 Chomsky, N. (2009). *Bilgi Sorunları ve Dil: Managua Dersleri*. (çeviren, Veysel Kılıç). İstanbul: BGST Yayınları (Kitabın orijinali 1988'de yayımlanmıştır.).

Prof. Dr. Lütfiye OKTAR
 Araş. Gör. Murat ÖZGEN
 Fen-Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü
 Sakarya Cad. No:156 Balçova.
lutfiye.oktar@ieu.edu.tr / 0232.488.82.94
murat.ozgen@ieu.edu.tr / 0232.488.84.13